

Հասարակության Բազմազանությունը

DIVERCITY
Բազմազանություն

"DiverCity" Social-Cultural, Human Rights Defender NGO

Հասարակության Բազմազանությունը

© «Բազմազանություն» Հասարակական Կազմակերպություն

Հեղինակներ

Լիլիթ Առաքելյան | հոգեբան, լրագրող
Արտակ Ադամ Առաքելյան | իրավապաշտպան, ակտիվիստ

DIVERCITY
Բազմազանություն

Երևան | 2019

«Հասարակության բազմազանությունը»

Այս ձեռնարկը պատրաստվել է «Բազմազանություն» ՀԿ-ի կողմից՝ «Բազմազան հասարակություն» ծրագրի շրջանակներում, որն իրականացվել է «ՓԻՆՔ» Արմենիա ՀԿ-ի և ILGA Europe-ի ֆինանսական աջակցությամբ:

Ձեռնարկում շոշոփվում է բազմազանության և հասարակությունում մարդկանց փոխհարաբերությունների, ֆոբիաների հետ առնչվող տեղեկատվությունը, որոնց առանցքում ընկած է մարդու ինքնությունը: Ձեռնարկի նպատակն է նպաստել բազմակարծության ու բազմազանության գաղափարախոսության տարածմանը, պատրաստել համայնքներին առավել գիտելիքահենք մոտեցման՝ այլ համայնքների, համախոհների, միջհամայնքային տարբեր խմբերի, կրոնական, մշակութային փոքր ու մեծ հանրույթների, ազգային այլ ինքնությունների նկատմամբ, ձևավորել հնարամիտ մոտեցում և խելամիտ գործողությունների հիմք այլոց նկատմամբ վերաբերմունքի և այլոց հետ համագործակցության եզրեր գտնելու, ինչպես նաև համագործակցության համար, որն էապես ազդում է հանրային գիտակցության և ընկալումների փոփոխության վրա:

Ձեռնարկը նախատեսված է LGBSP+ անձանց, կրոնական, ազգային և մշակութային այլ ինքնություն ունեցող խմբերի, ինչպես նաև այս և այլ հարեցրով զբաղվող և հետաքրքրված կազմակերպությունների, անհատների համար:

Ձեռնարկում տեղ գտած տեսակետները և կարծիքները կարող են չհամընկնել ֆինանսական աջակցություն տրամադրած կազմակերպությունների տեսակետների ու կարծիքների հետ:

**«Բազմազանություն» սոցիալ-մշակութային, իրավապաշտպան
Հասարակական Կազմակերպություն**

ngo.divercity@gmail.com
www.divercity.am

Բովանդակություն

Բացատրական բառարան	7
Ներածություն	11
Բազմազանություն	13
Մշակութային բազմազանություն	14
Ենթամշակույթ կամ ենթամշակութայնություն	16
Հակամշակույթի հասկացությունը	19
Ազգային այլ ինքնություն ունեցող անձինք	21
Ինչու է մշակութային բազմազանությունը լավ երևույթ	23
Արժեքներ, որոնք անփոփոխ են	24
Հոմոֆոբիան և մշակույթի գործոնը	26
Փոխգենդեր անձիք. տրանսգենդերություն	27
Ինչ է հանդուրժողականությունը	30
Ինչպես կարող է աջակցել մշակութային բազմազանությունը	33
Գրականության ցանկ	34

Բացատրական բառարան

Այլատյացություն - (քսենոֆոբիա) վախ կամ ատելություն, որը դրսևորվում է օտար, անծանոթ, արտասովոր երևույթների նկատմամբ:

Գենդեր - գենդերն անձանց առնականության ու կանացիության ներքին ընկալումն է և փորձը, նաև հասարակական կառուցվածքը, որտեղ սահմանվում են որոշակի վարքագծեր տղամարդկանց և կանանց դերերի համար՝ կախված պատմությունից, հասարակություններից, մշակույթներից, դասակարգերից: Գենդերը կապված է հասարակության ակնկալիքների հետ և լոկ կենսաբանական հարց չէ:

Գենդերային ինքնություն - անձի կողմից իր իսկ գենդերի ընկալումն է և անհատական փորձը, որը կարող է համապատասխանել կամ չհամապատասխանել ծննդյան ժամանակ տրված սեռին: Այն հասարակական ինքնության կատեգորիա է, և վերաբերում է անձի նույնականացմանը որպես կին, տղամարդ կամ այլ գենդեր:

Դիալեկտիկա - փիլիսոփայական ուսմունք՝ բնության, հասարակության և իմացության զարգացման ընդհանուր օրինաչափությունների մասին: Ուսմունքը բանավեճն օգտագործում է որպես գործիք, և ճշմարտությունը ներկայացնում է ոչ վերջնական, այլ՝ հարաբերական:

Երկսեռական - (բիսեքսուալ) սեռական ուղվածություն, որը վերաբերում է մեկից ավելի սեռերի նկատմամբ զգացմունքային և/կամ սեռական գրավչություն ունեցող անձնանց:

Էքստերնալ - (լատ. externus-օտար) ձեռնարկում օգտագործվում է, որպես հիմնամշակույթից դուրս մնացած մշակույթների բնութագրիչ:

ԼԳՏԲ+ անձինք - լեսբի, գեյ, բիսեքսուալ, տրանս, քվիր և այլ ՍՈՒԳԻ ունեցող անձինք:

ԼԳԵՓՔ+ անձինք - լեսքի, գեյ, երկսեռական, փոխսեռական և փոխգենդեր, քվիր և այլ ՍՈԼԳԻ ունեցող անձինք (նույնն է ինչ LQFSՔ+ անձինք):

Հակասեմականություն - (հակասեմիտիզմ) ազգային և կրոնական անհանդուրժողականություն սեմական ազգերի (արաբներ, ասորիներ, սեմիտներ և այլն), հատկապես հրեաների նկատմամբ:

Հետերոսեռական - (տարասեռական, հետերոսեքսուալ) սեռական ուղվածություն, որը վերաբերում է այլ սեռի կամ գենդերի նկատմամբ խորը զգացմունքային, հուզական և սեռական գրավչություններ, ինտիմ և սեռական հարաբերություններ ունեցող անձանց:

Հոմոֆոբիա - (նույնավախություն) երկյուղ, վախ, ատելություն ու զգվանք նույնասեռական կամ որպես նույնասեռական ընկալվող մարդկանց և նույնասեռականության նկատմամբ: Անձինք հոմոֆոբ կարող են լինել նաև իրենց սեփական ինքնությունների նկատմամբ: Վերջին շրջանում այն կիրառվում է ավելի լայն իմաստով ԼԳԵՓՔ+ անձանց նկատմամբ:

Մարմնի լեզու - (body language) ոչ վերբալ հաղորդակցության տեսակ, որը ներառում է դիմախաղը, ժեստերը, աչքերի շարժումը, դիպչումը և տարածության օգտագործումը՝ բառերի փոխարեն:

Նույնասեռական - (լեսքի, գեյ) սեռական ուղվածություն, որը վերաբերում է նույն սեռի նկատմամբ խորը զգացմունքային, հուզական, սեռական գրավչություններ, ինտիմ և սեռական հարաբերություններ ունեցող անձանց:

Սեռական ուղվածություն - սեռականության բաղադրիչներից մեկը, որը բնորոշ է յուրաքանչյուրին: Անձի խորը զգացմունքային, հուզական, ինտիմ և սեռական գրավչությունների ամբողջությունը՝ այլ անձի նկատմամբ:

Սեռական կողմնորոշում - նույնն է, ինչ սեռական ուղվածություն: Սեռական կողմնորոշում եզրույթի ժամանակակից տարբերակը:

Սեռապաշտություն - (սեքսիզմ) նախապաշարմունք կամ խտրականություն, որը հիմնված է մարդու սեռի կամ գենդերի վրա: Սեռապաշտությունը կարող է ազդել ցանկացածի վրա, սակայն, հիմնական թիրախ են հանդիսանում կանայք և աղջիկները:

ՍՈՒԳԻ - սեռական ուղվածություն և գենդերային ինքնություն:

Սոլիդարություն - նաև համերաշխություն. խմբերի և դասակարգերի հոգեբանական միասնություն՝ միևնույն հետաքրքրությունների, նպատակների, ստանդարտների և համակրանքների գիտակցություն առաջացնող զգացում:

Տրանսգենդերություն - գենդերային ինքնություն, որի դեպքում անձը փոփոխում է իր գենդերը՝ հանդես գալով հակառակ սեռին պատկանող գենդերային ինքնությամբ:

Ցեղապաշտություն- (ռասիզմ) մի ցեղի նկատմամբ մյուսի գերակայության հավատ, որն արտահայտվում է մարդկանց հանդեպ խտրականությամբ՝ պայմանավորված ցեղային և ազգային պատկանելությամբ:

Ցիսգենդերություն - գենդերային արտահայտման ձև, երբ անձի կենսաբանական սեռը և հասարակության կողմից տվյալ սեռին վերագրված գենդերային դերը համապատասխանում են:

Փոխգենդերություն - տրանսգենդերություն:

Փոխսեռական -(տրանսսեքսուալ) անձ, որը փոխում է իր կենսաբանական սեռը և հանդես է գալիս հակառակ կենսաբանական սեռով:

Michael Jackson ✓

21 November 2019 · 🌐

...

"We are Germans, we are Armenians, French, Italians, Russians, Americans, Asians, Africans and many other nationalities. We're Christians, Jewish, Muslims, Hindus. We're black, we're white. We are a community of so many differences. So complex, and yet so simple. We do not need to have war." – Michael Jackson, upon accepting the Bambi Artist of the Millennium award

Ներածություն

Դայվերսիթի, կամ բազմազանություն, փորձենք տալ այս բառի սահմանումը:

Բազմազանության գաղափարն իր մեջ ներառում է ընդունում և հարգանք, նշանակում է հասկանալ, որ յուրաքանչյուրը յուրահատուկ է: Նշանակում է ճանաչել մեր իսկ անհատական տարբերությունները, ընկալել մարդկանց ինքնությունները: Բազմազանության բաղադրիչ մասերը կապված են մեր էթնիկ պատկանելության, գենդերային ինքնության, սեռական ուղվածության, սոցիալ-տնտեսական կարգավիճակի, տարիքի, ֆիզիկական հատկությունների, կրոնական համոզմունքների, քաղաքական հայացքների կամ ամուսնական կարգավիճակի և այլ առանձնահատկությունների հետ: Բազմազանությանն իրենից ենթադրում է նաև գործողություն, որն այս առանձնահատկությունների ուսումնասիրությունն է՝ ապահով, հավասար, ինչու ոչ նաև՝ կրթական միջավայրում: Խոսքը միմյանց հասկանալու մասին է, և հասարակ հանդուրժողականությունից դեպի ընդունում (սոլիդարություն) անցնելը, ինչը հնարավորություն է տալիս յուրաքանչյուր անձի մեջ տեսնել բազմազանության հարուստ կողմերը:

Բազմազանությունն իրականություն է, որը ստեղծվել է անհատների և խմբերի կողմից՝ ելնելով ժողովրդագրական և փիլիսոփայական տարբերությունների լայն հայեցակետից: Բազմազանությունը ձևավորում է հասարակությունը, իսկ հասարակությունը ենթադրում է բազմազանություն, այսինքն յուրաքանչյուր հասարակություն բազմազան է այնքան, որքան անհատներ կան տվյալ հասարակությունում: Չափազանց կարևոր է աջակցել և պաշտպանել բազմազանությունը, գնահատել անհատներին և խմբերին՝ առանց նախապաշարմունքների, նպաստել այնպիսի միջավայրի ստեղծմանը, որին բնորոշ են արդարությունն ու փոխադարձ հարգանքը:

«Բազմազանություն» նշանակում է ավելին, քան պարզապես ճանաչել և հանդուրժել տարբերությունը: Բազմազանությունը գիտակցված փորձառության շղթա է, որն իր մեջ ներառում է.

- հասկանալ և գնահատել մարդկության, մշակույթների և բնական միջավայրի փոխկապվածությունը,
- ցուցաբերել փոխադարձ հարգանք այն որակների և փորձի նկատմամբ, որոնք տարբերվում են մեր սեփականից,

- հասկանալ, որ բազմազանությունը ներառում է ոչ միայն լինելու եղանակներ, այլև իմանալու ձևեր,
- հաշվի առնել, որ անհատական, մշակութային և համակարգային (ինստիտուցիոնալ) խտրականությունը ոմանց համար ստեղծում և ապահովում է արտոնություններ, մինչդեռ մյուսների համար ստեղծում է անբարենպաստ պայմաններ,
- դաշինքներ կառուցել տարբերությունների միջև, որպեսզի կարողանանք միասին աշխատել խտրականության բոլոր ձևերը վերացնելու համար:

Ուստի, բազմազանությունը ներառում է նաև այն գիտելիքները, որոնք օգնում են հասկանալ, թե ինչպես կարելի է առնչվել այն որակներին և պայմաններին, որոնք տարբերվում են մեր սեփականից և խմբայինից, որին մենք պատկանում ենք, սակայն, ներկա են այլ անհատների և խմբերի մոտ: Դրանք ներառում են, բայց չեն սահմանափակվում միայն տարիքով, էթնիկ պատկանելությամբ, սեռով, ֆիզիկական հատկություններով, սեռական ուղվածությամբ, ինչպես նաև կրոնական պատկանելությամբ, գենդերային ինքնությամբ, կրթությամբ, աշխարհագրական դիրքով, եկամտով, ամուսնական և ծնողական կարգավիճակով, աշխատանքային փորձով և այլն: Վերջապես, մենք ընդունում ենք, որ տարբերությունների դասակարգումները միշտ չէ, որ կայուն են ու անփոփոխ, բայց և կարող է լինել անփոփոխ և կայուն:

Մենք հարգում ենք անհատի ինքնորոշման իրավունքները և ընդունում, որ ոչ մի մշակույթ վերադաս չէ մյուսից:

Բազմազանություն

Բազմազանություն բառի ընկալումը միանշանակ չէ, սակայն կարևոր է, քանի որ բազմազանության գաղափարն ընկած է կյանքի բոլոր ոլորտներում, ավելին՝ մարդու իրավունքների, մրցակցության և այլ աշխարհաստեղծ գաղափարների հիմքում: Խոսելով «բազմազանություն» եզրույթի մասին, չենք կարող զերծ մնալ նյութական և հոգևոր այն բաղադրիչներից, որոնք ձևավորում են բազմազանությունը: Շատ են այն տեսակետերը, որոնք սահմանում են եզրույթը, հատկապես հաճախ են փորձում սահմանել բազմազանությունը որևէ ոլորտում: Օրինակ՝ մշակույթում, քաղաքականության մեջ, աշխատաշուկայում, կենցաղում, արվեստում և այլն:

Ամեն մարդ ձևավորում է բազմազանություն և մարդիկ ստեղծում են իրենց հարաբերությունները հիմնվելով բազմազանության բաղադրիչ տարրերի համընդհանրության հիման վրա: Ինչ լեզվով ես դու խոսում, որն է քո կրոնը, ինչ տոներ ես նշում, որն է քո էթնիկ պատկանելությունը, որն է քո մշակույթը, սեռական ուղվածությունը և գենդերային ինքնությունը և նման բազմաթիվ հարցերի պատասխանները կազմում են այն բաղադրամասերը, որոնք ձևավորում են մարդկանց փոխհարաբերությունները թե՛ անձնական, թե՛ խմբային մակարդակներում:

Առանց բազմազանության կյանքը հնարավոր չէ, և կարևոր չէ, անհատական կամ հանրութային մակարդակներում գիտակցված է բազմազանությունը, թե ոչ:

Մշակութային բազմազանություն

Մշակույթի սահմանումը նույնպես եզակի չէ, սակայն ընդհանուր առմամբ մշակույթը մարդկանց խմբերի զարգացման որոշակի մակարդակ է, որն իր մեջ ներառում է ընդհանրություններ, որոնցով և մարդիկ փոխկապակցված են և տվյալ մշակույթում ձևավորում են հարաբերություններ: Օրինակ՝ որոշակի հոգևոր և նյութական արժեքներ, ծեսեր և տոներ, սիմվոլներ|նշաններ, ազգային ինքնություն, կրոն, խոհանոց և այլն: Նմանատիպ արժեքները մարդկության զարգացմանը զուգընթաց փոփոխվում են, քանի որ տարբեր մարդիկ կարող տարբեր արժեքների կրողը լինել: Այս դեպքում կարևոր է խոսել հոգևոր և նյութական այն բաղադրիչների մասին, որոնք ձևավորում են բազմազանությունը:

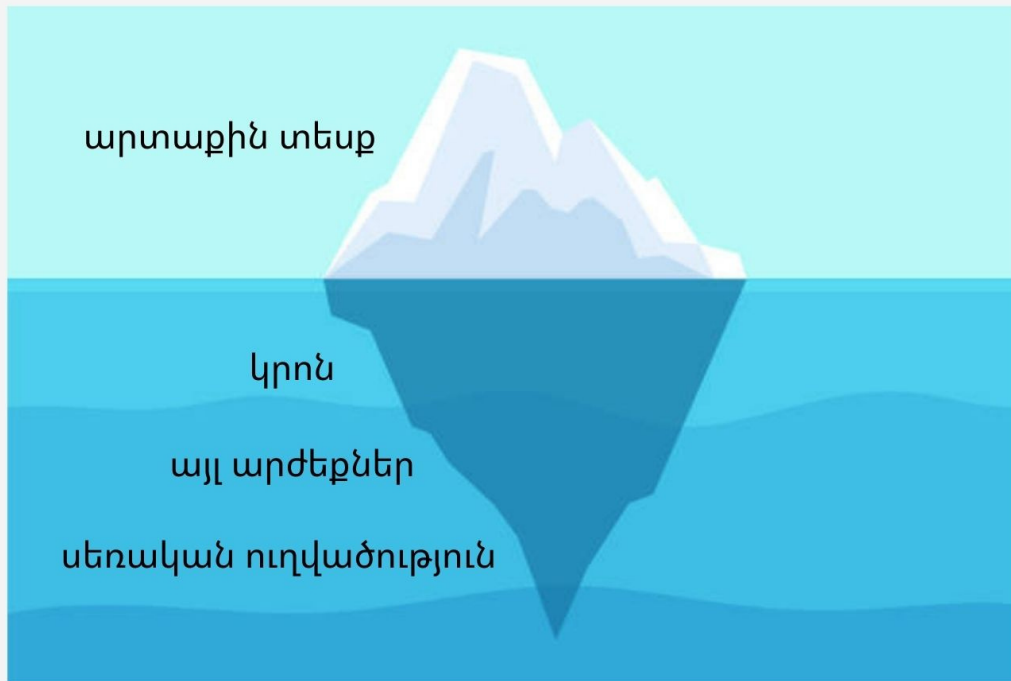
Նյութական են, օրինակ, զարդեղենը, սանրվածքները, հագուստները և այլն: Ինչպես նաև հարաբերությունները՝ մարդկանց և այլ օբեկտների միջև, նաև ապացույցները, որոնք ձևավորվում են տարբեր իրավիճակներում: Այսպիսով, բազմազանության նյութական բաղադրիչներ կարելի է համարել ստեղծվող ու ձևավորվող արժեքները:

Հոգևոր կամ ոչ նյութական կարող են համարվել այն արժեքները, գաղափարներն ու սովորույթները, որոնք չեն ձևավորվել անհատի կամ խմբի կողմից: Օրինակ՝ ազգությունը, սեռականությունը, լեզուն և այլն: Որոշ առումներով հոգևոր են համարվում նաև այբուբենը, տվյալ երկրում մարդու իրավունքների իրավիճակը, կենսաբանական սեռը, պարերը, համոզմունքները կամ հավատքը, այս ամենի հետ մեկտեղ նաև՝ կարծրատիպերը:

Այսպիսով, մեր մշակույթն այն է, ինչը ձևավորում է մեզ, ձևավորում է մեր վարքն ու ինքնությունը: Մշակույթը մեր ապրելակերպն է, որը վերաբերում է ընդհանուր լեզվին, համոզմունքներին, արժեքներին, նորմերին, վարքագծին, հոգևոր և նյութական արժեքներին, որոնք փոխանցվում կամ չեն փոխանցվում սերնդից սերունդ:

Մշակույթի դրսևորումները կարող են լինել անհատական և խմբային մակարդակներով: Իսկ խմբայինի դեպքում՝ մեծ կամ փոքր խմբերում:

ԱՅՆ ԻՆՉ ԿԱՐՈՂ ԵՆՔ ՏԵՍՆԵԼ ՊԱՐԶԱՊԵՍ ԱՅՍԲԵՐԳԻ ԳԱԳԱԹՆ Է

Սոցիոլոգ Քալեբ Ռոսսդոն, որը բազմազանության և բազմամշակութայնության հարցերով մասնագիտացած հետազոտող է, նկարագրել է յոթ կարևոր գործողություն, որոնք ներառված են բազմամշակութայնության սահմանման մեջ.

- մշակույթների հարուստ բազմազանության ճանաչում,
- հարգանք տարբերությունների հանդեպ,
- մշակութային տարբեր դրսևորումների և ներդրումների հիմնավորության ընկալում և ընդունում,
- գնահատել այն, ինչն առաջարկում են այլ մշակույթները,
- խրախուսել բազմազան խմբերի ներդրումը,
- հնարավորություն տալով մարդկանց ամրապնդել իրենց և ուրիշներին՝ հասնելու առավելագույն ներուժի՝ իրենց իսկ հակումների նկատմամբ քննադատական վերաբերմունք ունենալով և
- տոնելով, ոչ թե պարզապես հանդուրժելով տարբերությունները՝ բազմազանության միջոցով միասնականության հասնելու համար:

Մշակույթը նաև գործիք է, որի միջոցով կարող են արտահայտվել մեր վախերը, հույսերն ու ձգտումները, մեր հումորը, անհանգստությունները, հավատքն ու հավատարմությունը, աշխարհայացքը և այլն:

Ենթամշակույթ կամ ենթամշակութայնություն (էքստերնալ մշակույթ)

Ենթամշակույթ կամ ենթամշակութայնություն . տարբերությունն է՝ մեկ ավելի փոքր տարածում ու առավել ընդգծված յուրահատկություններ ունեցող մշակույթի և մյուս՝ գերիշխող, հիմնական կամ դոմինանտ մշակույթի միջև:

Ենթամշակույթի կրողներն էականորեն տարբերվում են հիմնամշակույթի կրողներից վարքագծով, գենդերային ինքությամբ ու այլ հատկանիշներով, բայց հնարավոր է՝ ոչ ազգությամբ, լեզվով: Ենթամշակույթ կարող են ձևավորել որոշակի երաժշտության ժանրերը, ապրելակերպի ձևերը, քաղաքական հայացքները և այլն: Սա չի ենթադրում, որ ենթամշակույթները պետք է ունենան բացասական գաղափարներ, փոխարենը կարող են ունենալ առավել արմատական և էականորեն տարբերվող դրական արժեքներ: Սա երևույթ է, որն անխուսափելի է գերիշխող և տարածված մշակույթում, և ավելին, ենթամշակույթներն առավել շատ տարածում ունեն պատմականորեն ավելի հին մշակույթներում: Որքան հին է մշակույթն ու որքան ենթամշակույթներ կան հասարակությունում, այդքան զարգացած պետք է լինի տվյալ հասարակությունը, հետևաբար նաև՝ պետությունը: Ենթամշակույթներ գոյություն ունեցել են և շարունակում են գոյություն ունենալ տարբեր հասարակություններում:

Օրինակ՝ վաղ շրջանի քրիստոնյաները ենթամշակույթ էին Հռոմեական Կայսրության մեջ:

Եթե հիմնամշակույթը պարունակում է որոշակի նյութական և հոգևոր արժեքներ, նորմեր կամ սիմվոլներ, որոնք էլ պահպանում են տվյալ հասարակության կարգավորվածությունը ապահովող հիմնական սկզբունքները, ապա ենթամշակույթները, կարելի է ասել, հավաքագրում են այն ամենը, ինչը դուրս է մնում կամ մնացել հիմնական մշակույթից, կամ հասարակության ինքնագիտակցությունը ձևավորող արժեքներից, միջերից:

Ներքոնշյալ կարող ենք տեսնել տարբեր էքստերնալ մշակույթներ, ենթամշակույթներ կամ ենթամշակութայնության դրսևորումներ:

Համակարգչային գիկեր

Այս ենթամշակույթի հետևորդներն ապրում են համակարգչային նորարարություններով: Նրանք իրենց զգում են ինչպես ձուկը ջրում, երբ որևէ նորարարություն է ի հայտ գալիս: Այս ենթամշակույթի կրողներ կարող են լինել նաև SS ոլորտի մասնագետները, հաքերները և այլոք: Նրանք ծրագրային կոդի ու ցանցի աշխատանքի առանձնահատկությունների գիտակ են, ակտիվորեն դեմ են դուրս գալիս համացանցի քննադատությանը:

Պանկեր

Պանկերը պանկ-ռոքի հետևորդներն են ու երաժշտական ծագում ունեցող ենթամշակույթի կրողներ են: Պանկերը տարբերվում են քաղաղաքական հայացքներով, բայց հիմնականում նրանք հադիսանում են սոցիալական եվ առաջադեմ ուղվածություն ունեցող գաղափարների աջակիցներ: Նրանց միասնական ձգտումը սեփական անձի ազատությունն ու լիակատար անկախությունն է, իսկ գլխավոր սկզբունքներն են՝ «հույսը դնել միայն սեփական անձի վրա» եվ «ուղիղ գործել»:

Սթիմպանկեր

Այս ենթամշակույթի ներկայացուցիչները սովորաբար կրկնօրինակում են վիկտորիանական դարաշրջանը: Նրանք կրում են գրպանի ժամացույցներ, պաշտպանիչ ակնոցներ, կաշվե դիմակներ ու վերարկուներ, ցիլինդրներ, երկաթյա կոճակներով վերնաշապիկներ: Այս ենթամշակույթը նաև անվանում են **DIY** (Do it yourself - արա ինքդ): Սթիմպանկ ենթամշակույթի ներկայացուցիչները սովորական պանկերից տարբերվում են ավելի ինտելեկտուալ ու խանդավառ լինելով: Ընդհանուր առմամբ նրանք ռոմանտիկ ու երազկոտ են, որոնք սիրում են գիտությունը, մշակույթը, մերժում են ժամանակակից փտող հասարակությունն ու դրա գաղափարները: Միևնույն ժամանակ նրանք խենթ են և ունեն «խելագար պրոֆեսորի» ոճ:

Դեկոտորա

Դեկոտորա բառը թարգմանվում է իբրև բեռնատար՝ զարդարված լամպերով: Ճապոնացիներն իրենց բեռնատարները վեր են ածում արվեստի գլուխգործոցների: Հենց այսպես էլ ի հայտ են գալիս բեռնատարներ, որոնք Լաս Վեգասի ու տրանսֆորմեր ռոբոտների խառնուրդ են հիշեցնում: Այս հետաքրքիր ազգը ևս մի օրիգինալ ենթամշակույթ ունի, որի ներկայացուցիչներն անում են ամենը՝ իրենց մեքենաներին հնարավորինս ավելի հետաքրքիր տեսք տալու համար: Այս ենթամշակույթը ծագեց շնորհիվ 1970-ականներին ցուցադրվող «Trucker» սերիալի:

Էմոներ

Էմո երիտասարդական ենթամշակույթի հետևորդները հարում են էմո-ռոքին: Նրանց առանձնահատկությունն էմոցիոնալությունն ու զգացմունքայնությունն է, փխրուն բնավորությունն ու դեպրեսիվությունը: Այս ենթամշակույթին հատուկ է նաև յուրահատուկ ոճ, որում գերակայում են սևն ու վարդագույնը:

Առավել կոնկրետ երաժշտության հիմքով ձևավորված ենթամշակութայնության դրսևորումներից են.

- Գոթերը՝ գոթիկ ռոքի և գոթիկ մետալի երկրպագուները,
- Մետալիստները՝ ծանր մետալի և նրա տեսակների երկրպագուները,
- Ռաստամանները՝ ռեգգիի երկրպագուները,
- Ռիվետհեդները՝ ինդուստրիալ ոճի երաժշտության երկրպագուները,
- Ռեյվերները՝ ռեյվի, պարային երաժշտության և դիսկոյի երկրպագուները,
- Ռեպերները՝ ռեպի և հիփհոփի երկրպագուները,
- Տրադիցիոն սկինհեդները՝ սկայի և ռեգգիի սիրողները:

Ոճային ենթամշակույթները տարբերակվում են ըստ հագուստի ոճի և յուրահատուկ վարքագծի: Օրինակ՝ կիբեր-գոթերը, մոդերշները, ստիլագաները, թեդի-բոյերը, ֆրիկերը:

Քաղաքական և աշխարհայացքային ենթամշակույթները տարբերակվում են ըստ հասարակական դիրքորոշման ու համոզմունքների, օրինակ՝ անարխո-պանկերը, անտիֆաները, RASH-սկինհեդները (ռեդսկիները), SHARP-սկինհեդները, բիտնիկները, նյու-էյջականները (new age), սթրեյթ-էնջերները, հիպիները և այլն:

Գաղափարական ուղղվածություններ են՝ անարխիզմը, սոցիալիզմը, կապիտալիզմը և այլն:

«Հակամշակույթի» հասկացությունը

Հակամշակույթը նույնպես կարելի է դիտարկել ենթամշակույթ, սակայն, ի տարբերություն ենթամշակույթի, ոչ թե միայն տարբերվում է հիմնամշակույթից, այլև հակադրվում է դրա արժեքներին: Հիմնամշակույթը, որին հակադրվում է հակամշակույթը, կարգավորում է հասարակության խորհրդանշային տիրույթի միայն որոշ մասը, այն չի կարող ընդգրկել երևույթների ամբողջ բազմազանությունը. մնացյալ դաշտը միմյանց միջև կիսում են ենթամշակույթներն ու հակամշակույթները, և երկուսի գոյությունն էլ կարևոր է: Եթե հակամշակույթն ունի կոնֆլիկտներ հիմնական մշակույթի հետ և հավակնում է վերցնել հիմնականը, ապա ենթամշակույթը չի հավակնում, փոխարենը՝ առավել տեսանելի է դառնում դոմինանտ մշակույթի կողքին:

Մշակութային հավասարակշռության կանոնը

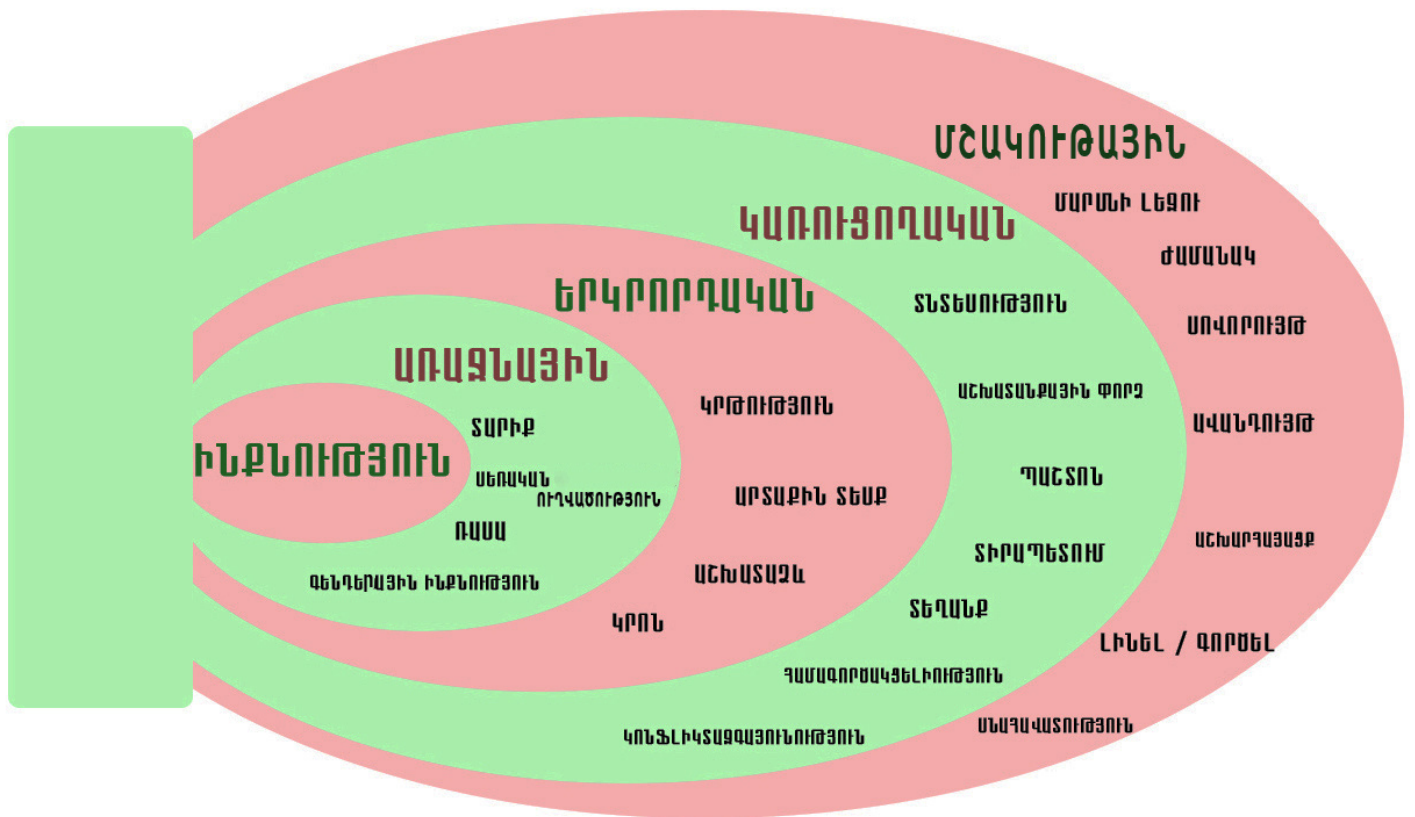
Հակամշակույթը չի կարող գոյություն ունենալ առանց հիմնական մշակույթի և գոյություն չունի նաև հիմնական մշակույթ առանց ռեցեսիվ/հակա մշակույթների: Հիմնամշակույթը և հակամշակույթը փոխլրացնող են, փոխկապակցված, և կազմում են մեկ ամբողջություն:

Խոսելով ենթամշակույթների մասին, կարևոր է տարբերակել առաջնային կարևոր բնութագրերը, որոնցով մարդիկ նույնականանում են և ճանաչվում են: Օրինակ տարիքը, էթնիկ պատկանելությունը, հաշմանդամությունը և այլն: Այնուհետև երկրորդական հատկանիշները, որոնք են օրինակ՝ ոճը, հավատքը, մարդու կեցության աշխարհագրական դիրքը, արտաքին տեսքը, աշխատանքը կամ աշխատելաժողովը, կրթությունը և այլն, որոնք ձևավորվում և պահանջվում են կյանքի փորձի ընթացքում:

Այլ ճանաչողական հատկանիշներից են աշխատանքային ոլորտը, մասնագիտացման մակարդակը, կազմակերպությունում մարդու դերակատարումը, այս թվում նաև պաշտոնը, մարդու տարբեր ոլորտներում ներգրավման ձգտումը, մարդու համագործակցելիությունը, ճկունությունը, կոնֆլիկտայնությունը և կոնֆլիկտազգայունությունը, հույզերը կամ մարմնի լեզուն, ֆիզիկական ուժը կամ անկարողությունը և այլն: Այս ամենը կարող են նկարագրել բազմազանությունը աշխատավայրում, քաղաքականության մեջ, կենցաղում և այլուր:

ԱՆՁԻ ԻՆՔՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՂԱԴՐԻՉՆԵՐԸ

Եթե հասարակությունը, ընդհանուր վերցրած, պատկերացնենք որպես փախկապակցված դիրքերի աստիճանականություն, ապա ենթամշակույթը կհայտնվի դիրքերի արանքում, այսինքն՝ հասարակությունից դուրս: Էքստերնալ (օտար, դուրս մնացած) մշակույթի տիրույթը ներառում է բազմաթիվ տարբեր ենթամշակույթներ՝ քրեական, բռնեմային, երիտասարդական և այլն: Դրանք էքստերնալ են այն չափով, որով նրանց ներքին արժեքները հակադրված կամ դուրս մնացած են այսպես կոչված «ընդունված» արժեքներին:

Ազգային այլ ինքնություն ունեցող անձինք

Մարդիկ կարող են լինել մի քանի ինքնությունների կրողներ: Օրինակ՝ կարող են հարել ֆեմինիստական շարժմանը, լինել վեգան, կենդանիների իրավունքների պաշտպան, նույնասեռական, բնապահպան, ունենալ հաշմանդամություն և ունենալ գիտական որևէ մասնագիտական աստիճան: Միաժամանակ, կարող են ապրել Լիտվայում և աշխատել կառավարական որևէ մարմնում: Այս ամենին զուգահեռ մարդիկ կարող են լինել տարբեր ազգությունների ներկայացուցիչներ: Աշխարհի մենոթեթնիկ պետություններից մեկում՝ Հայաստանում ապրում են հիմնականում ազգությամբ հայ մարդիկ: Այս երկրում կողք-կողքի ապրում են նաև հրեաներ, հույներ, եզդիներ, ասորիներ, ռուսներ և այլն:

Եզդիներ

Նրանք ունեն իրենց ավանդույթներն ու հավատալիքները, իրենց արժեքներն ու համոզմունքներն: Եզդիների աստվածը Խուդեն է, որը համարվում է տիեզերքի արարիչը: Եզդիական կրոնում չկա երկաստվածություն, այսինքն չկան բարու և չարի աստվածներ: Հայաստանն աշխարհում առաջին երկիրն էր, որտեղ եզդիներին թույլատրվեց սրբատեղի ունենալ: Եզդիներն ունեն մի հետաքրքիր ավանդույթ, որը կոչվում է բսկ: Բսկը երեխայի մազերը առաջին անգամ կտրելու արարողությունն է շեյխի կողմից: Ծնողներն իրավունք չունեն առաջին անգամ կտրել երեխայի մազերը: Շեյխը աղոթքով կտրում է երեխայի մազերից մի փունջ: Եզդիները մինչ օրս պահպանել են այս ավանդույթը:

Մոլոկաններ

Մոլոկանները ռուս քրիստոնյաներ են, սակայն չեն ընդունում խաչը, սրբապատկերների պաշտամունքը և ճոխ եկեղեցական արարողությունները: Մոլոկաններն ունեն իրենց ուրույն գենդերային արտահայտումը: Օրինակ՝ տղաների դեպքում մորուք պահելը կապված է որոշակի հոգևոր աճի հետ: Եթե դուք հանդիպում եք մորուքով մոլոկան տղայի, ապա կարելի է ենթադրել, որ նա հասել է իր ներքին ու արտաքին ներդաշնակությանը: Մոլոկանները ամուսնանում են միայն մոլոկանների հետ: Նրանց մոտ ամուսնալուծություններն արգելվում են, դե իսկ գերդաստանի իշխանությունը պատկանում է ընտանիքի մեծ մորը, իսկ նրա մահից հետո նրա դերը ստանձնում է մեծ հարսը:

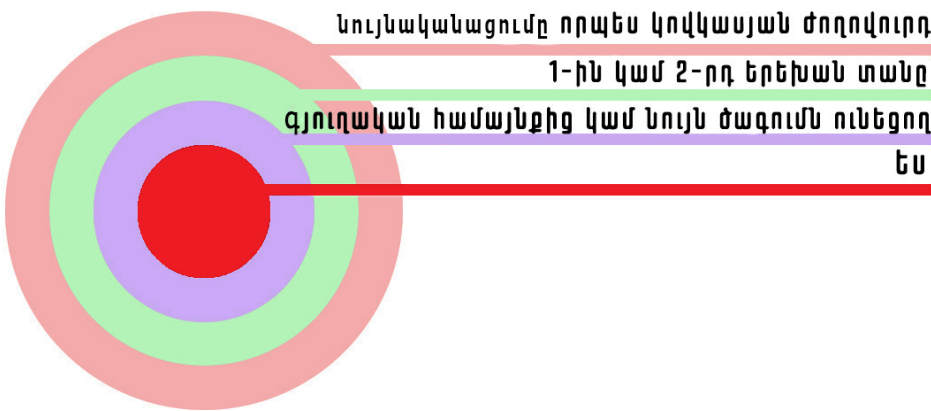
Ասորիներ

Ասորիներն աշխարհի հնագույն ժողովուրդներից են: Յուրաքանչյուր ազգ ունի իր սովորություններն ու մշակույթը, և որպեսզի պահպանեն դրանք չեն ձուլվում այլ ազգերի: Բայց նրանք սիրո և ամուսնության հարցում սահմանափակումներ չեն դնում: Իրենց ազգային ուսեստը մարթութան է, որի համար օգտագործում են ձու, ալյուր, կաթ և յուղ: Ասորիները այն թխում են մատուռի օրվա կապակցությամբ: Ըստ ասորիների հավատալիքների, երբ հղի կինը ուտում է մարթութան, այնուհետև դիպչում մարմնի որևէ հատվածի՝ երեխան այդ հատվածում խալ է ունենում:

Հրեաներ

Հրեաները Հայաստանում ապրում են անհիշելի ժամանակներից, սակայն որպես համայնք ձևավորվել են 1991թ-ին: Հրեաների տները նկատելի են դառնում դռան վրա փակցված մեզուզայից, որի մեջ ձեռագիր փաթույթ է դրված: Այս ավանդույթը գալիս է Եգիպտոսից, երբ Աստված հրամայեց, որ հրեաները արյունով նշան անեն իրենց դռների վրա: Հրեաներն ունեն նաև իրենց սուրբ հացը՝ մացան, որն ուտում են միայն զատիկի օրերին: Մացա բառը նշանակում է քամած, կամ զուրկ խոնավությունից:

Անձիք բազմազանության կրողներն են և ունեն մի շարք ընդհանրություններ: Սա բազմազանության մեջ անձանց փոխկապակցվածությունն է, որի շնորհիվ ձևավորվում են մարդկանց և կենդանիների փոխհարաբերությունները: Մարդիկ տարբեր են և ունեն տարբեր ցանկություններ, զգացումներ, սակայն բոլորն իրացնում են մարդու հիմնարար իրավունքները:

ԻՄԱՆԱԼՈՎ ՄԵՁ

Մեզնից յուրաքանչյուրն ունի իր բազմազանության քարտեզը: Բազմազանությունը գործընթաց է, որի շարունակությունը կարող ենք ապահովել:

Ինչու՞ է

մշակութային բազմազանությունը լավ երևույթ

Մշակույթն այն ուսանյակն է, որով մենք գնահատում ենք մեր շրջապատը. մեր մշակույթի միջոցով մենք գնահատում ենք, թե ինչն է պատշաճ, կամ ոչ պատշաճ, ընդունելի կամ անընդունելի: Եթե մենք առնչվում ենք մեկ այլ մշակույթի հետ, որը տարբերվում է մեր սեփականից, մենք կարող ենք ունենալ մշակութային ցնցում (շոկ) և ապակողմնորոշվել, երբ շփվում ենք հիմնովին այլ մշակույթի հետ:

Մարդիկ, բնականաբար, օգտագործում են իրենց սեփական մշակույթը, որպես նմուշ՝ դատելու այլ մշակույթները, այնուամենայնիվ, քննադատությունը կարող է հասնել այն մակարդակի, որ մարդիկ սկսեն խտրական վերբերմունք ցուցաբերել այլոց հանդեպ, որոնց «գոյատևելու եղանակները» տարբերվում են իրենց իմացածից, և ըստ էության, մենք հակված ենք վախենալ այն ամենից, ինչը մենք չենք հասկանում:

Մշակութային բազմազանությունը կարևոր է, քանի որ մեր երկրները, աշխատավայրերը և դպրոցները կարող են բաղկացած լինել տարբեր մշակութային, էթնիկ և այլ հատկանիշներ ունեցող անձանց խմբերից: Սակայն սկզբում մենք պետք է ունենանք միմյանց հասկանալու որոշակի գիտակցություն, ընկալելիություն, սովորություն, որպեսզի համագործակցությունն ավելի դյուրին ընթանա: Այլ մշակույթների ուսումնասիրությունն օգնում է մեզ հասկանալ աշխարհում գոյություն ունեցող տարբեր տեսակետներն ու աշխարհայացքները և օգնում է թոթափել բացասական կարծրատիպերն ու անձնական կողմնակալ վերաբերմունքն այլ խմբերի նկատմամբ:

Բացի այդ, մշակութային բազմազանությունն օգնում է մեզ ճանաչել և հարգել «ապրելու ուղիները», որոնք պարտադիր չէ, որ լինեն մեր սեփականը, այնպես որ, երբ մենք շփվում ենք ուրիշների հետ, կարող ենք կառուցել կամուրջներ՝ վստահելու, հարգելու և հասկանալու համար մշակութային բազմազանությունը: Ավելին, այս բազմազանությունը մեր երկիրը դարձնում է ավելի հետաքրքիր, քանի որ տարբեր մշակույթների մարդիկ մեզ ծանոթացնում են մտածողության նոր տարբերակների, նոր գիտելիքների և նոր փորձի հետ:

Որքան բազմազան է հասարակությունը, այնքան զարգացած է այն:

Արժեքներ, որոնք անփոփոխ են

Կարևոր է բարձրացնել այլ մշակույթների մասին մեր պատկերացումների մակարդակը՝ շփվելով մարդկանց հետ, որոնք մեր սեփական մշակույթի ներկայացուցիչ չեն հանդիսանում: Նշանակալից հարաբերությունները կարող են երբեք չզարգանալ՝ պարզապես ոչ բավարար հասկացված լինելու պատճառով: Խոսելով մարդկանց ինքնությունների, արեքների, համոզմունքների և այլ հատկանիշների մասին, պետք գիտակցել, որ կան հատկանիշներ, որոնց փոփոխությունն անհնար է: Օրինակ ազգությունը, սեռականությունը, հաճախ նաև հավատալիքները և այլն: Օրինակ՝ վաղուց ապացուցված է, որ մարդու սեռական ուղվածությունը (տարասեռականություն, երկսեռականություն և նույնասեռականություն) ենթակա չէ փոփոխման, քանի որ գոյություն ունի կոնսենսուս, համաձայն որի չի կարելի բուժել այն, ինչը չի ճանաչվում հիվանդություն: Ամերիկյան Հոգեբուժական Ասոցիացիան 1973թ-ին նույնասեռականությունը դադարեց համարվել հիվանդություն: Իսկ 1990 թ-ին նման որոշում ընդունվեց Առողջապահության Համաշխարային Կազմակերպության կողմից: Նույնավախությունը, ճիշտ հակառակը, ավելի հաճախ է հայտնվում գիտնականների ուշադրության կենտրոնում, որոնք ձգտում են պարզել և հասկանալ այս երևույթի ծագումը: Ամերիկացի կլինիկական հոգեբան Ջորջ Վայնբերգը նախորդ դարի 70-ական թվականներին առաջարկել է այս եզրույթը և տվել հետևյալ սահմանումը նույնավախության մասին. «նույնասեռականներին մոտ լինելու, նրանց հետ շփման վախ, իսկ վերջիններիս դեպքում՝ հակակրանք սեփական անձի հանդեպ»: Բրիտանական հանրագիտարանը նույնավախությունը սահմանում է որպես մշակույթով պայմանավորված վախ կամ կանխակալ կարծիք՝ ընդդեմ LGBSՔ+ անձանց, որոնք կարող են ի հայտ գալ իրավունքների սահմանափակումներում, կամ, ծայրահեղ դեպքում, նրանց նկատմամբ ծաղրանքի և բռնության ձևով: Հանրագիտարանում նշվում է, որ չնայած տերմինը իր կազմում ունի «վախ» բառը, որը կիրառվում է իռացիոնալ վախերի նկարագրման համար, այս դեպքում խոսքը բացասական դրույթի մասին է, սկսած թեթև անբարյացկամությունից և վերջացրած՝ ամբողջական զգվանքից, բռնությունից, ատելությունից այն մարդկանց նկատմամբ, որոնց սեռական տեսանկյունից գրավում են նույն սեռի, կամ երկու սեռերեին պատկանող մարդիկ: Ընդգծվում է, որ նույնավախությունը հանդիսանում է մշակույթով պայմանավորված ռեակցիա, և LGBSՔ+ անձանց նկատմամբ վերաբերմունքը կարող է էապես տարբերվել տարբեր մշակույթներում և ժամանակահատվածներում:

Օքսֆորդի բառարանը տալիս է հետևյալ սահմանումը.

«Նույնավախությունը LԳՏՔ+ անձանց նկատմամբ զգվանք կամ բացասական նախատրամդրվածությունն է»:

Նույնավախությունը LԳՏՔ+ անձանց ինքությունների դրսևորումների և դրա հետ կապված զանազան հասարակական երևույթների հանդեպ բացասական վերաբերմունքի ձև է, այն Եվրախորհրդարանի միջազգային պաշտոնական փաստաթղթերում դասվում է նույն շարքին, ինչ և ցեղապաշտությունը (ռասիզմ), ալլատյացությունը (քսենոֆոբիա), հակասեմականությունը (հակասեմիտիզմ) և սեռապաշտությունը (սեքսիզմը):

Հոմոֆոբիան և մշակութային գործոններ

Սոցիալական և մշակութային գործոնները հզոր ազդեցություն են ունենում անձի ձևավորման վրա: Հոմոֆոբիան չի հանդիսանում մարդու ի ծնե հատկություն, այն ձեռք է բերվում արտաքին աշխարհից: Պատրիկ Գրժանկան, որը Թենեսիի համալսարանում հոգեբանության պրոֆեսոր է, իր հետազոտությունների արդյունքում պարզել է, որ հոմոֆոբիան կապ ունի նաև կարծրատիպերի հետ: Հետազոտության շրջանակներում, առանձնացնելով LGBSՔ+ անձանց մասին պատկերացումների չորս դասակարգում, հարցումների միջոցով արձանագրել է, որ ամերիկացի ուսանողների մեծամասնությունը համաձայն է այն պնդմանը, որ մարդիկ ծնվում են իրենց սեռական ուղվածությամբ: Այս կետի հետ համակարծիք են եղել հարցմանը մասնակցող բոլոր տեսակ սեռական ուղվածություն ունեցող անձիք: Մյուս երեք կետերից էին այս մտքերը.

- միևնույն սեռական խմբին պատկանող բոլոր մարդիկ նման են իրար,
- անձը կարող է պատկանել միայն մեկ սեռական խմբի,
- եթե դուք ծանոթանում եք խմբից որևէ մեկի հետ, դուք իմանում եք ողջ խմբի մասին:

Սակայն, մյուս երեք պնդման հետ համաձայն անձանց մոտ նկատվել է բացասական վերաբերմունք՝ LGBSՔ+ նկատմամբ:

Գրժանկան այս երևույթն անվանում է մարդկանց գիտակցության «ենթադրյալ նախապատվություն», որն իրենց օգնում է ընդունել որոշակի կարծրատիպեր: Նա գտնում է, որ կրթությունն ու իրազեկվածությունը հանդիսանում են ամենահուսալի միջոցները մարդկանց միջև հարաբերություններում նման կարծրատիպերը հաղթահարելու համար, ինչը կարող է հանգեցնել հոմոֆոբիայի նվազեցմանը:

Փոխգեներ անձինք. տրանսգեներություն

Բոլոր հասարակություններում կան գեներային արտահայտումների մասին տարածված, «ընդունված» և հիմնական պատկերացումներ: Սովորաբար հասարակությունը տարածված երկու սեռերին դասակարգում է արական և իգական գեներային ինքնությունների միջև: Այսիպիսով, ինչ է գեները կամ գեներային ինքնարտահայտումը:

Գեները մարդկանց առնականության և կանացիության ներքին ընկալումն է և փորձը, նաև հասարակական կառուցվածքը, որտեղ սահմանվում են որոշակի վարքագծեր տղամարդկանց և կանանց դերերի համար՝ կախված պատմությունից, հասարակություններից, մշակույթներից և դասակարգերից: Գեները կապված է հասարակության ակնկալիքների հետ:

Տարբեր հասարակություններում, մշակույթներում գեներային դերերի մասին պատկերացումները կարող են լիովին տարբերվել: Գեների մասին գիտությունը զարգացում ապրեց բոլորովին վերջերս, LGBSՔ+ անձանց իրավունքների պաշտպանության և ֆեմինիստական շարժմանը զուգընթաց և գեներային դերերի վերաբերյալ սկսեցին իրականացվել մի շարք հետազոտություններ: Պարզ դարձավ, որ մարդու գեներային ինքնարտահայտումները էականորեն տարբեր են աշխարհի տարբեր մասերում: Ասիական ժողովուրդներն, իրենց գեներային ինքնության դրսևորումներով լիովին տարբերվում են եվրոպական կամ ամերիկյան դրսևորումներից, նույն կերպ, օրինակ չինացիների ինքնարտահայտումը՝ հայերից: Արդեն կարող ենք կռահել, որ գեներային արտահայտումը կապված է նաև հասարակությունից, հետևաբար նաև մշակույթներից:

Սակայն, կան մարդիկ, որոնք բացարձակ կամ կիսով չափ չեն ենթարկվում կամ չեն նույնականանում հասարակությունում ընդունված գեներային պատկերացումներին: Այս մարդիկ շատ դեպքերում դուրս են մղվում հիմնամշակույթից, որն էլ իր մեջ ներառում է նաև տվյալ հասարակությունում արմատացած գեներային պատկերացումները: Ավելին, կան մարդիկ, որոնք հանդես են գալիս հակառակ գեներային ինքնությամբ: Հասարակության մեջ այս երևույթը կոչվում է տրանսգեներություն, կամ փոխգեներություն: Հասարակության գեներային պատկերացումներին (արական և իգական) չհամապատասխանող բնակչության վերաբերյալ մշակութային իրազեկվածության բացակայության

արդյունքում տրանսգենդեր անձինք հասարակական որևէ ոլորտ լիարժեք մուտք գործելիս գրեթե միշտ բախվում են զգալի խոչընդոտների, խտրական դրսևորումների և խարանհի, կարծրատիպային մոտեցման, ոտնձգությունների և բռնության:

Մշակութային իրազեկվածությունը վերաբերում է բազմազան բնակչությանը հասկանալու, հաղորդակցվելու և արդյունավետ փոխազդելու ունակությանը, և այն կարելի է չափել տեղեկացվածության, վերաբերմունքի, գիտելիքների, հմտությունների, վարքագծի, քաղաքականությունների, ընթացակարգերի և կազմակերպչական համակարգերի միջոցով:

Ինչպես արդեն նշել ենք, մշակութային խմբերը կարող են ներառել այն մարդկանց, որոնք կիսում են ռասայական և էթնիկական պատկանելությունները, լեզուն, սերունդը, աշխարհագրական բնակավայրը, սոցիալ-տնտեսական կարգավիճակը, ֆիզիկական կարողությունները կամ սահմանափակումները, սեռը, սեռական ուղվածությունը, գենդերային ինքնությունն ու արտահայտվածությունը և այլ բնութագրեր, և դրանք կարող են լինել բնակչության խմբեր, որոնք կիսում են մշակութային սպասումների և ակնկալիքների սահմանված մի շարք: Փոխգենդեր անձանց մշակութային իրավահավասարությունն անհրաժեշտ է առողջապահական, սոցիալական ծառայության, իրավական, կրթության և զբաղվածության ոլորտների բարելավման համար:

Կարևոր է շոշափել մի շատ կարևոր, սակայն քիչ քննարկվող հարց, որն էական է փոխգենդեր անձանց համար, այն է աշխատանք գտնելու խնդիրը: Երևի թե գոյություն չունի որևէ փոխգենդեր անձ, որը գոնե մեկ անգամ չի բախվել աշխատանք գտնելու խնդրին, կամ աշխատանքից հեռացվելու վտանգի առջև չի կանգնել, երբ ինչ-որ մեկին հայտնի է դառնում իր փոխգենդեր լինելու հանգամանքը: Սակայն բարձրաձայնել այս խնդիրը, խոսել այս մասին և որևէ քայլ նախաձեռնել այս ոլորտում գրեթե ընդունված չէ: .

ԼԳԲ(նույնասեռական և երկսեռական անձանց) համայնքը չունի նույնքան լուրջ խնդիրներ կապված աշխատանքի հետ: Սեփական սեռական ուղվածությունը հմտորեն կոծկելու դեպքում, ԼԳԲ համայնքի մեծամասնությունը ընդունվում է որպես ցիսգենդեր, ինչը հնարավորություն է տալիս առաջխաղացում ունենալ կարիերայում: Ինչ վերաբերում է փոխգենդեր անձանց, ապա նրանց խնդիրները սկսվում են աշխատանքի ընդունման առաջին իսկ պահից:

Փոխգենդեր անձի համար դժվար է թաքցնել գենդերային ինքնությունը: Ահա այստեղից էլ սկիզբ են առնում խնդիրները, եթե անձն արդեն սկսել է գենդերի փոփոխումը, իսկ սեռափոխության դեպքում նաև անհրաժեշտ են դեղորայք, վիրահատական միջամտություն, հորմոնաթերապիա, փաստաթղթերի ձևակերպում և այս ամենի համար անհրաժեշտ այլ ռեսուրսներ:

Յուրաքնչյուրը գոյատևում է յուրովի, և ցավոք տրանսգենդեր անձանց գերակշռող մասը, գումար հայթայթելու համար, զբաղվում է սեքս աշխատանքով, ինչը շատ հաճախ գիտակցված ընտրություն չէ, այլ զուտ անհուսալի իրավիճակին հաջորդող քայլ, քանի որ տրանսգենդեր կնոջ համար դժվար է ձուլվել մասային, արտաքին փոփոխությունները մատնում են, իսկ համընդհանուր մերժումը վերածվում է ագրեսիայի, բռնության և նույնիսկ ավարտվում սպանությամբ: Նմանատիպ պատմությունների ևս մեկ հանգուցալուծում է, երբ վերոնշյալ անձը չգտնելով գոյություն պահպանելու որևէ միջոց, դիմում է ինքնասպանության:

Հիմնականում զրկված լինելով սովորելու և կրթվելու հնարավորությունից, տրանսգենդեր անձինք դադարում են հավատալ սեփական ուժերին, հնարավորություններին: Շրջապատում նրանք տեսնում են միայն սահմանափակումներ և իրենք էլ փորձում են տեղավորվել որևէ սահմանափակ տարածքում: Որպես ստեղծված իրավիճակից ելք կարելի է ակնկալել ԼԳԲ և համախոհ համայնքի աջակցությունը, որը կարող է կազմակերպել գործազուրկ տրանսգենդեր անձանց մասնագիտական կրթության, վերապատրաստման դասընթացներ:

Անհրաժեշտ է, որ հասարակությունն ընդունի և ընկալի տրանսգենդեր անձանց, ցուցաբերի սոլիդարություն, ստեղծված լինեն խելամիտ և հավասար հնարավորություններ բոլորի համար

Ի՞նչ է հանդուրժողականությունը

«Տարբերությունները հանդուրժողականությունը դարձնում են անհրաժեշտ, իսկ հանդուրժողականությունը դարձնում է տարբերությունները հնարավոր»

Մ. Վալզեր

Հանդուրժողականությունը ներդաշնակություն է բազմազանության մեջ, որը ենթադրում է այլ կենսակերպի, վարքագծի, գաղափարների, կարծիքների ու աշխարհայացքի, զգացմունքների ու հավատալիքների հանդեպ հարգալից վերաբերմունք: Այն հասարակական արժեք է, որի էությունը նրանում է, որ մարդը վտանգ չի տեսնում իրենից տարբերվող մարդկանց և երևույթների մեջ:

Հանդուրժողականությունը մշակութային բազմազանության համատեքստում ընկալվում է որպես էական պայման և միջոց ներդաշնակ համակեցության ապահովման համար: Հանդուրժողականությունը հասկացությունը անմիջականորեն կապված է բազմազանություն հասկացության հետ, որի մասին նշված է, օրինակ, 1945 թվականի ՅՈՒՆԵՍԿՈ-ի Սահմանադրության մեջ՝ որպես մշակութային բազմազանություն (Cultural Diversity): (UNESCO, 1945, art. 1.2). Ներկայումս այդ եզրույթի իմաստը ենթարկվել է փոփոխության՝ անցում կատարելով զուտ մշակույթների միջև տարբերությունները ճանաչելուց դեպի մշակույթների հավասարություն և մշակութային ինքնարտահայտման բազմազանություն:

Ֆրանսիացի փիլիսոփա Պ. Բեյլն առաջիններից էր, որ հստակ ձևակերպում տվեց հանդուրժողականությանը, որի համաձայն անթույլատրելի էր համարվում հետապնդումներն այլախոհների նկատմամբ, անթույլատրելի են այն բոլոր արարքները, որոնք վիրավորում են այլ անձանց զգացմունքները՝ անկախ այն հանգամանքից մենք հավանում ենք այդ հայացքները, թե ոչ:

Այս պարագայում չենք կարող չհիշել հայտնի գերմանացի փիլիսոփա Հեգելի դիալեկտիկական սկզբունքը, համաձայն որի հակասություններն են շարժում աշխարհը: Եթե հասարակության մեջ բացառվի այլախոհությունը, անհանդուրժողական ու թշնամական վերաբերմունք որդեգրվի մեծամասնության կողմից յուրաքանչյուր այլախոհի նկատմամբ, ապա այդ հասարակության մեջ կխախտվի հավասարակշռությունը և հնարավոր չի լինի առաջընթացն ու նորարարությունը:

Հանդուրժողականությունը անձի հատկանիշ է, որի միջոցով նա վերաբերմունք է ցույց տալիս այս կամ այն երևույթի նկատմամբ՝ առաջնորդվելով իր արժեքներով, բարոյականությամբ, դաստիարակությամբ ու մշակույթով:

Լինել հանդուրժողական չի նշանակում ապրել այն նույն արժեքներով ու կենսակերպով, ինչ հասարակության այլ անդամները, այլ ուղղակի ընդունել այն ձևն ու կենսակերպը, որը տարբերվում է սեփականից: Եթե ավանդական կամ հիմնական հասարակության մեջ հանդուրժողականությունն առավելապես վերաբերում էր համոզմունքներին ու գաղափարներին, ապա ժամանակակից իրականության մեջ կիզակետում են գտնվում ռասայական, գենդերային, էթնիկական, կրոնական և այլ խնդիրները: Հանդուրժողականությունն ընկալվում է որպես այն փաստի ընդունում, որ անձիք և նրանց ինքնարտահայտման ձևերն ի սկզբանե, բնականոն կերպով բազմազան են:

Կրոնական հանդուրժողականությունը չի ենթադրում սեփական կրոնական հայացքներից հրաժարում, այլ հարգանք այլոց կրոնական հայացքների, արժեքների, արժեհամակարգերի, իրավունքների նկատմամբ, որոնք տարբերվում են սեփական հայացքներից, արժեքներից, արժեհամակարգերից ու իրավունքներից: Այլոց կրոնական հայացքների նկատմամբ հարգանքը հիմնված է ոչ թե այն համոզմունքի վրա, որ նրանց կրոնական հայացքները ճիշտ են, այլ նրա, որ յուրաքանչյուր ոք իրավունք ունի ունենալ անկախ կրոնական հայացքներ՝ անկախ նրանից, թե դրանք ճշմարիտ ենք համարում, թե՛ ոչ:

Հանդուրժողականությունն ընկած է ժամանակակից աշխարհի խաղաղ գոյակցության, բազմամշակութային հանրույթների համերաշխ համագոյակցության, կրոնական բազմազանության, բազմախոհության ու երկխոսության հիմքում:

ՀՀ-ում բնակվող լեսբուհիները, գեյերը, երկսեռականները և փոխգենդերներն իրենց ամենօրյա կյանքում բախվում են այն փաստի հետ, որ նույնավախությունը (հոմոֆոբիան) թե ընդհանուր հասարակական, թե ինստիտուցիոնալ մակարդակներում բավականին խորն է ու արմատացած: Պետական իշխանությունը, գերիշխող մշակույթի ազդեցությունը և ազգային ինքնությունը շեշտադրող քաղաքական ուժերն ու հոգևորականները չեն ստեղծում հնարավորություն ճանաչելու ՍՈՒԳԻ առումով բազմազանությունը: ԼԳԵՓԲ+ անձանց, նրանց կարիքների, փոխհարաբերությունների և կենսակերպի վերաբերյալ օբյեկտիվ տեղեկատվության պակասը ստեղծում է «պարարտ հող» նրանց պիտակավորելու և նրանց նկատմամբ անհանդուրժողականության համար:

Հանդուրժողականությունը այլի, ուրիշի՝ օրենքին չհակասող կարծիքի, տեսակետի, վարքագծի նկատմամբ անխտրական վերաբերմունքն է, որը դրսևորվում է անհատական, խմբային-համայնքային, հասարակական մակարդակներում:

Այն ենթադրում է բազմազանության ընդունումը և մարդու կարողությունը ճանաչելու սեփական վախերը, օբյեկտիվորեն գնահատելու իր վերաբերմունքն այն մարդկանց նկատմամբ, որոնք իրենց մշակույթով, որոշակի բնութագրիչներով տարբերվում են իրենցից: Այնտեղ, ուր կան մշակութային տարբերություններ անձանց, սոցիալական խմբերի, համայնքների միջև, հանդուրժողականությունը դառնում է կարևոր նախապայմաններից մեկը խաղաղ համակեցության և առողջ քաղաքացիական հասարակության ձևավորման համար:

Մեծամասամբ մոնոէթնիկ և մոնոկրոն հասարակության մեջ բարդ խնդիր է այլոց հանդեպ հանդուրժողականություն ձևավորելը, հատկապես եթե քիչ կամ աղավաղված գիտելիք կա: Կրթական համակարգը և կրթական կազմակերպությունները նշանակալի դեր են խաղում հանդուրժողականության հետ կապված հարցում:

Ինչպես կարող եք աջակցել մշակութային բազմազանությանը

- Խուսափեք ուրիշներին պարտադրել այնպիսի արժեքներ, որոնք կարող են հակասական լինել, կամ չհամապատասխանել այն մշակույթներին, որոնք տարբերվում են մեր սեփական մշակույթից:
- Երբ շփվում եք այլ անձանց հետ, որոնք չեն տիրապետում ձեր մայրենի լեզվին, գիտակցեք, որ լեզվի իմացության իրենց սահմանափակումները ոչ մի կերպ չեն արտացոլում նրանց մտավոր, կամ ինտելեկտուալ գործունեության մակարդակը:
- Ընդունել ու հասկանալ, որ օժանդակող մասնագիտության մեջ ներառվող գաղափարները, ինչպիսին են ընտանիքը, գենդերային դերերը, հոգևորը և հուզական բարեկեցությունը շատ բազմազան են տարբեր մշակույթներում և ազդում են վարքի վրա:
- Աշխատատեղում, կրթական միջավայրում, և/կամ կլինիկական միջավայրում հանդես եկեք հօգուտ այն նյութերի, որոնք ներկայացնում են տարբեր մշակութային խմբեր տեղի համայնքում, կամ ընդհանրապես հասարակության մեջ:
- Պատշաճ ձևով միջամտեք, երբ նկատում եք մշակութային աններբանկատության, կողմնակալության կամ նախապաշարմունքների դրսևորման վարքագիծ:
- Ձեզանից տարբերվող մարդկանց ու գաղափարների նկատմամբ եղեք լսելու ունակ, հանդուրժող ու բարեհամբույր:
- Մշակութային բազմազանության հիմքում ընկած է այն գաղափարը, որ յուրաքանչյուր անձ կարող է ավելի ընդլայնված հասարակության մեջ եզակի ու դրական ներդրում անել ոչ թե չնայած այն հանգամանքին, որ տարբերվում է, այլ հենց տարբեր լինելու շնորհիվ:
- Պատկերացրեք մի վայր, որտեղ բազմազանությունը ճանաչվում ու հարգվում է, տարբեր մշակութային գաղափարներն ընդունվում ու գնահատվում են, բոլոր խմբերի ներդրումները խրախուսվում են, մարդիկ հնարավորություն ունեն դրսևորելու իրենց ողջ ներուժը, ավելին՝ չեն թաքցվում այդ տարբերությունները:

Բազմազանությունը մեր միակ ընդհանրությունն է: Դրսևորեք այն ամեն օր

Գրականության ցանկ

1. Առողջապահական համաշխարհային կազմակերպություն | (<https://www.who.int/>)
2. ՓԻՆՔ իրվապաշտպան ՀԿ | (www.pinkarmenia.org)
3. Օքսֆորդի բացատրական բառարան | (<https://www.oed.com/>)
4. TSQ „Cultural Competency” | (<https://read.dukeupress.edu/tsq>)
5. What does cultural diverse mean | (<https://www.partnershipinternational.ie/>)
6. What is cultural diversity | (<https://www.purdueglobal.edu/>)
7. «Ժողականությունը Հայաստանում այսօր կրոնական հանդուրժողականության հեռանկարները» | Եվրասիա Համագործակցության հիմնադրամ | Երևան 2012
8. Հայաստանի ազգային փոքրամասնությունները
(https://www.armgeo.am/ethnic_minorities_of_armenia/)

Արտասահմանյան գեղարվեստական գրականություն

1. Լեզու Մակմիլի եվ Ջիլիան Մակեյնի՝ «Խնդրում եմ սպանիր ինձ»,
2. Մայքլ Թերներ՝ «Ծանր ռոքի խորհրդանիշը»,
3. Ջոն Կինգ՝ «Մարդկային պանկը»,
4. Հենրի Ռոլինգ՝ «Երկաթ»,
5. Ջո Մենո՝ «Ձայնը բարձրացրու»,
6. Կշիշտով Վարգա՝ «Տեկիլա»

«Բազմազանություն» սոցիալ-մշակութային, իրավապաշտպան ՀԿ